DAGSINS MEINING

Teir blíva við

Tað ger ikki mun, um Føroya fremstu serfrøðingar tala at. Tjóðveldismenn eru byrjaðir at sáa iva um ognarrættin til oljuna, og síggja fram til eitt – fyri at brúka orð varaløgmans – eljustríð um hesa olju. At so mætir menn, sum Árni Olafsson og Halgir Winther Poulsen tala at, fær ikki Tjóðveldismenn at kveklast við, og harvið avdúka teir so dyggiliga alt bluffnummarið aftanfyri Hvítubók og teirra serfrøðinganýtslu annars. Soleingi teir fingu serfrøðingafrágreiðingar, ið undirbygdu studentarætlanina um fullveldi, so var í lagi. Tá nú øll serfrøðin hevur at Tjóðveldinum viðvíkjandi ábyrgdarleysu undirbrotligheitini um oljuna, so er knappliga ikki talan um jura, men um politikk. Sami flokkur, ið hevur trúttað niður í fólk, at fullveldisætlanin var objektivt røtt og bygdi á fólkarætt, meðan aðrir fóru í politiskar skotgrøvir, tosar nú um politikk og ikki jura.

Høvuðsargumentið hjá Tjóðveldisflokkinum um hví danir knappliga skulu krevja ágóðan av oljuni og ikki av eitt nú fiskiríkidømi, er, at peningarligu virðini skulu verða so nógv størri. Við øðrum orðum meinar Tjóðveldisflokkurin, at danir av sínum eintingum kunnu taka alt her í Føroyum, men tíma ikki, tí peningavirðini ikki eru stór nokk. Fyri tað fyrsta eru nógv fleiri milliardir komnar burtuúr fiskivinnuni, enn oljuvinnan í besta føri kann geva av sær tey næstu nógvu árini, og fyri tað næsta er ein klokkuklár avtala frá 1992, ið sigur, at føroyingar hava yvirtikið ráevnini í undirgrundini. Um so er, at onkur danskur politikari í tí lætta endanum hevur lisið orð varaløgmans, og ætlar at brúka tey móti okkum føroyingum, so kunnu vit róliga standa sum ein maður og vísa á 1992 avtaluna

Tað má sigast at vera sera álvarsamt, tá landsstýrismaðurin í lógarmálum av øllum í einari vallýsing sáar iva um grundarlagið undir fleiri lógum, ið hendan samgongan hevur lagt fram og samtykt.

At undirbrotligheit tjóðveldismanna hevur negativar avleiðingar fyri umdømi føroyinga sum seriøsir avtalupartnarar er longu farið at síggjast. Danska avísin Berlingske Tidende hevði eina grein herfyri um vallýsingina hjá Høgna Hoydal, og nevndi í hesi grein eisini nøkur av teimum tingunum, ein av føroysku búskparfrøðingunum hevur skrivað um oljuárin á búskapin. Henda grein varð refererað í einum føroyskum blað. Av einari ella aðrari óvissari grund var einki nevnt um, at greinin handlaði um óhepnu vallýsingina hjá Høgna Hoydal – endurgevingin endurgav bert orð Kára Petersens og segði einki um Høgna Hoydal, ið hevði skapt pínliga uppmerksomheit um seg í Berlingske Tidende. Tað er so ymiskt, sum eygu síggja ella vilja síggja.

Sosialurin

VIÐMERKINGAR

Hava ikki sett seg inn í málið

Elin Lindenskov
býráðslimur

Hóast tað var ætlanin at níggjundi kommunulæknin í Havn skuldi flyta inn í níggju viðtaluhølini í Gundadali, so varð henda avgerð broytt aftan á at læknin varð settur.

Í Degi og Viku seinasta fríggjadag sigur forkvinnan í Sosialu nevnd í Havn, at tað ikki var ætlanin, at níggjundi kommunulæknin í Havn skuldi flyta inn í nýggju viðtaluhølini í Gundadali. Men kortini stendur greitt í lýsingini eftir níggjunda kommunulæknanum, at nýggj viðtaluhøli verða bygd til starvið, sum verða klár at taka í nýtslu 1. oktober, sama dag, sum læknin skal setast.

Beate L. Samuelsen viðgekk í Degi og Viku, at tað stendur í lýsingini, at nýggj viðtaluhøli verða bygd. Men samstundis segði hon, at fyri tað, at tað stóð í lýsingini, at nýggj høli verða bygd, so merkir hetta ikki, at nýggi læknin skal flyta inn í hølini.

Heilt erligt Beate! Um tú veruliga hevði sett teg inn í málið, hevði tú vitað, at býráðið longu í 2000 heitti á Almanna- og Heilsumálastýrið um at seta níggjunda kommunulæknan, samstundis sum tað boðaði frá, at nýggj høli verða bygd til hansara.

Innstillingin til býráðið 5. Oktober 2000, sum var einmælt samtykt, er so ljóðandi:

> **»Uppskot til innstilling:**
> Mælt verður býráðnum til at heita á Almanna- og Heilsumálastýrið um at normera og lýsa 9. kommunulæknastarvið leyst, soleiðis at læknin kann byrja, samstundis sum viðtaluhølini eru liðug.«

Heldur tú ikki, Beate, at tað er eitt sindur løgið at boða frá í lýsingini, at nýggj høli verða bygd, um læknin ikki sleppur at flyta inn í tey? Um talan bert er um eina upplýsing, ið einki hevur við starvið at gera, kundi tað so ikki eins væl staðið í lýsingini, at býráðið arbeiðir við at byggja út havnarlagið?

Hví sigur tú ikki sum er, at tit í meirilutanum als ikki hava setta tykkum inn í málið, og at tit komu við broytingini á sosialnevndarfundi tann 18. september 2001, hóast málið um læknahølir als ikki var á skránni?

Ein fúl jólagáva

Jógvan Poulsen

So kom bókin »Horvin føroyingur«, sum eg var eitt sindur spentur uppá. Nú eri eg, undirritaði, blivin ein eldri maður, 75 ár, so eg veit nærum alt um Severin og heimið hjá honum, við tað, at vit eru nærum av sama plássi.

Er Grækaris ein so góður rithøvundur sum onkur vil vera við, so skuldi hann eisini duga sær at sortera og vraka, men har er hann eiðasørur, tí, fyrsta tú blaðar í bókini sært tú tær fyrstu lygnirnar, sum okkum ikki eru so ókendar. Tit kunnu lesa sjálvi, og tað sær man allan vegin út gjøgnum bókina. Fyri tað fyrsta, so er hann úti eftir at sverta alla Oyrabygd – tað var tøkkin tey fingu.

Men drankari og horbukkur sum Severin sigur, tað var Jákup ikki kendur fyri at vera. Men, so koma vit til blaðsíðu 136–137, tá kom sjokkið, – ja, so ógvusligt, at eg græt.

Grækaris, nú hevur tú lítið at týða. Tú, at fara at spilla mammu okkara so út sum tað ringasta eitt konufólk kann koma út fyri. Tað er ein so álvarslig ærumeiðing, ja, av grovasta slag, og at vit skulu vera uppvaksin av matinum, sum Jákup tók frá sínum egnu børnum, tað er ein so grov útspilling sum man ikki bara kann lata fara, tí hetta eru tíni orð, tað er tú, sum hevur skrivað bók um okkum út til alt Føroya fólk og meira enn tað. Tú mátti skammast, Grækaris, og so eru vit skyldmenn eisini – tví vorði tær. Jú, væl var pápi sjúkur og lá á sanatorinum í 2 ár, frá 39–41, men Gud havi lov, vit liðu onga neyð, vit vóru 3 brøður tá, tann elsti var 4 ár eldri enn eg, hann var burtur og tjenti pengar, og vit gjørdu alt, ið hoyrdi húsinum til, so vit skylda ongum nakað.

Ja, Grækaris, hatta var ein tung byrða, tú legði á mín rygg, sum eg noyðist at bera tað eg havi eftir. Tú skuldi skammast, men óvist at hetta er liðugt so.

Viðmerking til Jógvan Poulsen

Grækaris Djurhuus Magnussen

Tú sigur í viðmerking í bløðunum, at eg sum boðberi fyri Severin leggi mammu tína undir alt ilt. Men hetta hevur tú misskilt, Jógvan. Tað verður ongastaðni nevnt í bókini, hvaðan viðkomandi kvinna búði. Haraftrat vísir Severin á hesi viðurskiftini í sambandi við tíðina, tá hann var stórur smádrongur, t.e. umleið 1928 til 1930 – ella 10 til 12 ár áðrenn pápi tín lá á sanatoriinum. Fyri at ongin misskiljing skal vera kann eg upplýsa, at konan, Severin umrøður, hvørki búði á Oyri, Oyrarbakka ella Norðskála.

Oyrarbygd havi eg onga orsøk og enn minni hug at sverta, soleiðis sum tú vilt vera við. Eg veit heldur ikki rættiliga, hvat tú meinar við, tá tú tosar um at sverta Oyrarbygd. Er tað happingina, tú sipar til, kann eg viðmerkja stutt, at sonevnd "óektað børn" vórðu happað uttan mun til hvar í Føroyum tey búðu tá á døgum. Tað mundi ikki vera nakað serfyribrigdi fyri Oyri. Men Jákup búði á Oyri og ikki í øllum Føroyum.

Sosialurin
Stovnaður: 1927
Ábyrgdarblaðstjóri:
Jan Müller jan@sosialurin.fo
Blaðstjóri:
Eirikur Lindenskov eirikur@sosialurin.fo
Tíðindaleiðari:
Jústinus Eidesgaard justinus@sosialurin.fo
Marknaðardeild: lysing@sosialurin.fo
Jonhard Hammer jonhard@sosialurin.fo
Finnbjørg Nattestad finnbjorg@sosialurin.fo
Anja Weihe anja@sosialurin.fo
Blaðfólk:
Áki Bertholdsen aki@sosialurin.fo
Eyðun Klakstein eydun@sosialurin.fo
Edvard Joensen edvard@sosialurin.fo
Turið Kjølbro turid@sosialurin.fo
Stefan í Skorini stefan@sosialurin.fo
Heri á Rógvi heri@sosialurin.fo

Ítróttur:
Jákup Mørk jakup@sosialurin.fo
Myndamenn:
Jens Kristian Vang jensk@sosialurin.fo
Álvur Haraldsen alvur@sosialurin.fo
Sosialurin í Norðoyggjum:
Postsmoga 231
Nólsoyar Pálsgøta 1
700 Klaksvík
tel. 458686 fax 458687
e-post: klaksvik@sosialurin.fo
Uppseting/prent:
Uppseting: Hestprent
Prent: Prentmiðstøðin
Útgevari:
Sp/f Sosialurin

Avgreiðsla:
Mán.-frí. 8-16
Argjavegur 26,
Tel. 311820, Fax 314720
Postadressa:
Postboks 76, 110 Tórshavn
E-mail:
post@sosialurin.fo
lysing@sosialurin.fo
lysingartorg@sosialurin.fo

Blaðið verður prentað mánadag-fríggjadag klokkan 14[00]

Lýsingar

Freistir:	Tekstlýsingar	Størri lýsingar	Lýsingartorgið	Heilsanir
Týsdagsblaðið	Mán.kl. 10	Frí. kl. 15	Frí. kl. 12	Frí. kl. 12
Mikudagsblaðið	Týs. kl. 10	Mán. kl. 15	Mán. kl. 12	Mán. kl. 12
Hósdagsblaðið	Mik. kl. 10	Týs. kl. 15	Týs. kl. 12	Týs. kl. 12
Fríggjadagsblaðið	Hós. kl. 10	Mik. kl. 15	Mik. kl. 12	Mik. kl. 12
Leygardagsblaðið	Frí. kl. 10	Hós. kl. 15	Hós. kl. 12	Hós. kl. 12

Størri lýsingar, sum nógv arbeiði stendst av, mugu vera inni í góðari tíð og áðrenn ásettu freistir.
Framíhjápláss má umbiðjast í góðari tíð.

Støðd:
Ein heil síða í Sosialinum er 254 mm breið og 346 mm í hædd. Breiddin á einum teigi er 39mm og rúmið millum teigarnar er 4mm.

Innsent tilfar
Fult navn skal vera undir innsendum tilfari. Innsendar greinar, har blaðleiðslan ikki er kunnað um bústað og telefonnummar, verða ikki settar í blaðið.

SJÓNARMIÐ

Færøyene utfordringer som oljenasjon, og medienes

Av Arnt Even Bøe
journalist i Stavanger Aftenblad

Dersom Færøyene har ambisjoner om å bli en oljenasjon, holder det ikke med myndighetskontroll og et deltakende næringsliv. Befolkningen må også få vite hva som foregår.

Arnt Even Bøe stóð fyri skeiði í oljujournalistikki í Norðurlandahúsinum um sama mundið sum kunngjørt varð, at Amerada Hess hevði funnið olju

Fredag 16. november 2001 kan bli stående som en viktig dato i færøysk historie. Selv satt jeg på flybussen på vei til Torshavn. Anledningen var en forespørsel fra Nordisk Journalistcenter i Århus om jeg kunne arrangere et kurs i oljejournalistikk på Færøyene. Det var boret to tørre hull på færøysk sokkel og nå holdt de visstnok på med et tredje.

Funnet
Og så da, i flybussen denne mørke novemberkvelden kommer radionyhetene kl. 18.00: Amerada Hess har funnet olje. Det var ikke nødvendig å kunne færøysk for å skjønne budskapet. Det første jeg tenke, var den utrolige timingen i forhold til kurset. Men etter ti dager på Færøyene og to uker hjemme i Stavanger melder det seg følgende refleksjon:

Færøyene er på mange måter nå der Norge var for 30 år siden. Det er påvist olje, funnet er sannsynligvis drivverdig og blir utbygd. Det vil også være sensasjonelt om det i årene som kommer ikke blir funnet mer olje på færøysk sokkel. Da blir myndighetenes viktigste oppgave å regulere tempoet, av hensyn til færøysk økonomi, sysselsetting og kultur. Med en prosent av Norges befolkning trenger Færøyene bare finne 10 prosent av Norges olje for at de samfunnsmessige konsekvensene skal bli overveldende.

Hvilket tempo?
Spørsmålet blir da i hvilket tempo oljen skal utvikle seg og i hvilken grad Færøyenes befolknings skal involveres. Tempoet styres best i konsesjonsrundene med antallet nye leteoppgaver. Involveringen styres av landets politiske myndigheter. Det er to ytterpunkter: Å la den internasjonale oljeindustrien ta seg av alt, mens staten nøyer seg med rollen som tilsynsmyndighet og skatteoppkrever. Eller å stille krav og legge forholdene til rette for et visst nasjonalt engasjement.

Ut fra kravet om at alle varer og personer tilknyttet oljevirksomheten skal gå via færøysk havn, er involveringslinjen allerede valgt. Det betyr ikke at kontraktene allerede er vunnet. Men det burde åpne seg muligheter for færøysk næringsliv på leverandørsiden, for eksempel knyttet til den delen av utstyrsleveransene hvor olje og fiskerier har mye til felles.

Ungdommens utfordring
Men den mest spennende biten ligger hos ungdommen som med Færøyene som oljeprodusent vil få anledning til å delta i en utrolig krevende og utfordrende global virksomhet. I Norge sier vi ofte at den mest verdifulle og langsiktige delen av petroleumsformuen ligger i hodene til de nordmenn som jobber i bransjen. Det samme kan skje på Færøyene: Ungdommen kan via sitt arbeid i oljeselskapene eller leverandørindustrien tilføre Færøyene en kapital som kan videreutvikles i årtier etter at oljen tar slutt. Moderne oljevirksomhet er spisskompetanse innen et bredt spekter, fra geologi, via transport, logistikk, fysikk og kjemi, informasjons- og kommunikasjonsteknologi til markedsføring, estetikk og politikk. Anvendelsesområdet er nesten ubegrenset, arenaen er kloden.

Medias rolle
Men oljå har også andre sider. Uten en våken og kvalifisert presse, vil oljevirksomheten på Færøyene framstå som en mystisk og utilgjengelig maskin det kommer penger ut av. Dersom ikke folk flest gis en mulighet til å følge med i det som foregår på sine egne premisser, vil det oppstå vrangforestillinger og myter. Det blir også lettere for oljeselskapene å sluntre unna sine forpliktelser, mens myndighetsforvaltningen av virksomheten ikke vil få det nødvendige korrektiv fra journalister som står fritt til å stille alle mulige spørsmål, og som kan gå i dybden for å finne ut hva som egentlig foregår.

Internasjonalt
Sånn sett skiller ikke oljevirksomheten seg i prinsippet fra noe av det andre som foregår i samfunnet. Men i praksis blir den journalistiske utfordringen overveldende. Mye kan selvfølgelig gjøres med utgangspunkt i Færøyene og landets egen oljevirksomhet, men uten den internasjonale dimensjonen i tillegg kan journalistikken lett bli overfladisk og villedende.

Når oljå kommer er det selvfølgelig viktig å følge prisene på boligmarkedet og trendene i arbeidslivet på hjemmebane, både på godt og vondt. Men det er også avgjørende viktig at media vet hva selskapene står for internasjonalt, innen miljø og sikkerhetssektoren for eksempel. Hvorfor er Amerada Hess er på vei vekk fra norsk sokkel og inn på Færøyenes? Er strategien tidlig inn og tidlig ut? Og hva betyr det for letevirksomheten på Færøyene at Phillips slår seg sammen med Conoco?

Krig og rikdom
Olje er verdens viktigste handelsvare. Den fører til globale politiske allianser, den fører til kriger, til fattigdom og ubegripelig rikdom. Uten olje stanser kloden. Men om vi ikke snart finner nye mer miljøvennlige energibærere, truer utslippene av klimagassene fra de fossile brenslene med å endre de globale økosystemene. Det kan truer menneskehetens framtid. Som oljeprodusent blir Færøyene plutselig en del av Kyoto-problemene. Steinalderen tok ikke slutt av mangel på stein. Også oljealderen vil ta slutt før oljen gjør det. Gass blir broen til det forurensingsfrie hydrogensamfunnet. Ikke om 100 år, men kanskje innen 10.

–.Hvor lenge varer oljen, spør folk.

En del av svaret ligger i prisen. Jo høyere oljeprisen er, dess mer olje blir det lønnsomt å finne og produsere.

Da blir følgende spørsmål relevante: Hva bestemmer oljeprisen? Hvilken rolle spiller Opec? Hvorledes skal Færøyene som oljeprodusent forholde seg til Opecs anmodninger og pressmildler i forhold til produksjonskutt?

Hvem skal informere om dette, finne problemene og belyse dem? Hvor skal debatten foregå om ikke i mediene? Spørsmålene er mange, ofte umulige å svare korrekt på. Men de må stilles. Folket må informeres for å være delaktige i utformingen av sin egen framtid.

Riyadh og Baku
Den jobben er våkne og velkvalifiserte journalister de beste til å gjøre. Og de klarer det aldri uten at de selv kjenner det store spillet og spillerne. Det lærer de ikke i Torshavn eller i Klaksvik. Det lærer de i Aberdeen, Stavanger, Houston, Moskva, Riyadh, Baku og alle de andre stedene hvor premissene legges.

Færøyske myndigheter og forvaltere har ikke bare et ansvar for å styre oljeselskapene og legge til rette for nasjonalt næringsliv. De har også et ansvar for at landets media kan gjøre jobben sin på en kvalifisert og meningsfullt måte.

Det enkleste og mest nærliggende for myndighetene er å bidra til at nyhetene fra færøysk sokkel kommer fra Torshavn og ikke fra Stavanger eller Aberdeen. Men etter mitt syn må det også være en oppgave for myndighetene å legge forholdene til rette slik at færøyske journalister kommer seg ut i verden for å knytte kontakter, lære og forstå.

Pressestipender
Derfor oppfordrer jeg Lagtinget eller andre til å etablere en stipendordning for færøyske medier som gjør dem i stand til å ta sin del av utfordringene samfunnet vil bli stilt overfor når oljevirksomheten kommer for fullt. Journalistene integritet i forhold til en slik ordning kan enkelt ivaretas dersom medias egne organisasjoner sørger for tildelingen. Men det haster. Når oljevirksomheten er etablert, kan det være for seint.

Lykke til.

Føroyskir journalistar á skeiði í oljujournalistikki í Norðurlandahúsinum